

Problematika autorských práv v geoinformaticce a v kartografii v ČR

Alena Vondráková

Katedra geoinformatiky, Přírodovědecká fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci,
tř. Svobody 26, 771 46 Olomouc,
Česká republika
al.vondrakova@volny.cz

Abstrakt. Autorská práva v GIS jsou problémem, který je s různou intenzitou a na různých úrovních řešen již od přechodu klasických analogových dat na data digitální. Různé instituce se pak prostřednictvím svých odborných skupin snaží po celou tuto dobu získat alespoň základní legislativní oporu pro uplatňování autorských práv u kartografických děl i u geografických dat a digitálních databází, přičemž u nás se jedná především o Českou asociaci pro geoinformace, a to například prostřednictvím odborné komise, která se přímo touto problematikou zabývá, a Kartografickou společnost ČR. Zkušenosti státních institucí i komerčních firem s uplatňováním a případně nedodržováním autorského práva, problémy, se kterými se poskytovatelé a autoři kartografických a geoinformatických produktů setkávají, polemika nad tím, co porušením autorského práva je a co není, to vše je předmětem dlouhodobé odborné diskuse, která vyústila v mnoho doporučení i faktických dopadů na legislativu České republiky. S narůstajícím počtem internetových aplikací s geodaty se tato problematika navíc přesouvá na pole víceméně technického rázu a v odborných časopisech se množí dotazy, zda například často využívaná metoda výřezu podkladu z mapového serveru doplněná o vlastní údaje – trasu, sídlo firmy, apod., je či není porušením autorského zákona. I přes snahy odborných skupin je zatím stále marné v legislativě hledat oporu v řešení konkrétních případů. Pro řadu producentů geodat však právě tato opora může být otázkou budoucího přežití.

Klíčová slova: autorská práva, GIS, kartografie

Abstract. Author's law in geoinformatics and cartography in the Czech Republic - it is a problem that is solved - with different intensity and on different levels - already from conversion of classical analog data to digital data. Many institutions are trying to get at least fundamental legislative base for claiming author's laws on their cartographic data, geographical data and digital databases, mostly by means of special experts groups. In our country it is first of all Czech association for geoinformation, namely special committee of this association that is directly focused on this problem, and Cartographic society of the Czech Republic. Experiences of state institutions with claiming or breaking of author's law as well as same experiences from commercial companies, problems, that go along with cartographic and GIS production, disputation what is and what isn't law-breaking - all these things are the subject of experts discussions, that would lead into recommendations and factual impacts on legislative of the Czech Republic. With growing number of web applications with geodata this problem move also to almost technical character and in specialists papers there are more and more questions whether for example often used method of screen-shot from map server complemented by own data - route, company seat, etc., is or isn't breaking of author's law. In spite of effort of special experts groups, good legislative base for author's law in GIS and cartography is still missing. For many producers it is very important - it can be condition for their future survival.

Keywords: Author's law, GIS, Cartography

1 Úvod

Problematikou autorských práv se v České republice zabývá již dlouhou dobu řada odborníků v oboru geoinformatiky a kartografie. Z kolektivních uskupení je potřeba jmenovat především sdružení Nemoforum a Českou asociaci pro geoinformace. Z jednotlivců je možné jmenovat např. členy odborné komise CAGI „Autorská práva“, mezi které patří RNDr. Josef Hojdar, prof. RNDr. Vít Voženílek, CSc., Ing. Petr Skála a Ing. Ivan Kříž. Cílem aktivit této skupiny odborníků, která spolupracuje např. se zeměměřičským úřadem nebo s akademickými pracovišti v ČR, je formulování problémů týkajících se autorských práv v oblasti geoinformací a geomatiky a návrh potřebných postupů (úpravy autorského zákona, jeho aplikace apod.). Tím však zdaleka nekončí výčet odborníků,

kteří se snaží o to, aby se problematika autorských práv ve vztahu ke kartografii a geoinformatické vyjasnila a aby autoři kartografických děl a GIS dat měli v legislativě zastání.

Diskutováno již bylo mnoho témat, popsány byly tisíce stran. Přesto je výklad autorského zákona ve vztahu ke geografickým datům, kartografickým produktům, využívání mapových serverů nebo geodatabází, stále diskutabilní. Kde končí legální využití produktu a začíná jeho zneužívání tak většinou určuje soud na základě vlastního výkladu autorského zákona. Problémy však neřeší jen poskytovatelé a producenti dat a kartografických děl, ale i neoborníci v běžném životě, když chtějí část mapy využít např. do propagačního letáku firmy.

Tento příspěvek v žádném případě nemá za cíl navrhnout řešení této velmi složité problematiky. Stejně tak „nefušuje do řemesla“ výše zmíněným odborníkům. Cílem je vyvolat diskusi, která povede k výměně zkušeností a názorů, k oživení aktivit vedoucích k legislativním úpravám a v neposlední řadě se stane podkladem pro další analýzu řešené problematiky.

2 Platná legislativa

Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) byl přijat 7. dubna 2000 s účinností od 1. prosince téhož roku. Citace zákona je 121/2000 Sb. Zákon byl upravován především zákony č. 81/2005 Sb. a 216/2006 Sb. Jeho uvedením v platnost byly nahrazeny veškeré předchozí úpravy týkající se autorských práv.

Přesto, že je problematice autorských práv věnována bezesporu velká pozornost a i při schvalování autorského zákona byla vyvíjena aktivita směřující k legislativnímu zastání pro producenty geodat a kartografických produktů, stále se nepodařilo prosadit takové kroky, které by k úpravě legislativy vedly. Tím jediným, čím se právní vztahy kolem kartografických děl řídí, je tak §2 autorského zákona, který říká, že předmětem autorského práva je „*zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, dílo audiovizuální, jako je dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické,*“ [1]. Geografických informačních systémů se pak týká především odstavce 2 téhož paragrafu, který praví, že „*za dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním tvůrem. Za dílo souborné se považuje databáze, která je způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu autorovým vlastním duševním tvůrem,*“ [1].

3 Použití není zneužití

Tím, že nejsou kartografická díla, geografická data, geodatabáze a další datové soubory či služby v zákoně explicitně vymezeny, odvozuje se z děl podobných. Proto se například na mapy vztahuje autorské právo jako na jakékoliv jiné umělecké dílo, tedy tato autorská díla jsou uvolněna 70 let po smrti posledního žijícího autora, apod.

Hranice, kde končí legální využití dat a kartografických produktů je tak řešeno pomocí § 31 autorského zákona, kde stojí, že „*do práva autorského nezasahuje ten, kdo a) cituje ve svém díle v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů, b) zařadí do svého samostatného díla vědeckého, kritického, odborného nebo do díla určeného k vyučovací účelům, pro objasnění jeho obsahu, drobná celá zveřejněná díla, c) užije zveřejněné dílo v přednášce výlučně k účelům vědeckým nebo vyučovacími či k jiným vzdělávacím účelům; vždy je však nutno uvést jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen,*“ [1].

S narůstajícím počtem internetových aplikací s geodaty se problematika autorského zákona přesouvá i na pole víceméně technického rázu a v odborných časopisech se množí dotazy, zda například často využívaná metoda výřezu podkladu z mapového serveru doplněná o vlastní údaje – trasu, sídlo firmy, apod., je či není porušením autorského zákona. A odpověď ani na takto jednoduchou otázku není jednoznačná. Někteří poskytovatelé dat totiž považují za zneužití svého produktu již použití výřezu map i přes uvedení zdroje mapy, jiní poukazují na autorský zákon, ve kterém stojí, že pokud je dílo citováno, je jeho použití legální.

Různé pohledy na to, jak kartografická data používat ale nezneužívat je předmětem časté diskuse mezi poskytovateli a uživateli geodat a kartografických produktů. Často se vyskytující případy

komentuje ve své práci i Skála (1997), ale nové znění autorského zákona přineslo další pochybnosti o tom, zda je tento výklad skutečně jediný a správný.

4 Závěr

Autorská práva v GIS jsou problémem, který je s různou intenzitou a na různých úrovních řešen již od přechodu klasických analogových dat na data digitální. Zkušenosti státních institucí i komerčních firem s uplatňováním a případně nedodržováním autorského práva, problémy, se kterými se poskytovatelé a autoři kartografických a geoinformatických produktů setkávají, polemika nad tím, co porušením autorského práva je a co není, to vše je prvním krokem v úspěšném řešení problému.

I přes snahy odborných skupin je zatím stále marné v legislativě hledat oporu v řešení konkrétních případů. Pro řadu producentů geodat však právě tato opora může být otázkou budoucího přežití. Tento příspěvek je zařazen do aplikačního bloku nejvýznamnější české geoinformatické konference GIS Ostrava v sekci Data pro GIS. Lze předpokládat, že účastníci této sekce jsou těmi nejpovolanějšími pro diskusi nad tím, jaké problémy je v souvislosti s použitím dat a s ochranou jejich vlastnictví tíží a jakou legislativní oporu by potřebovali. Tento příspěvek, proto, prosím, vezměte jako výzvu, abyste své poznatky, přání a problémy, sdělili (nejlépe prostřednictvím emailu v záhlaví) autorce tohoto příspěvku. Získané informace se stanou podkladem pro rozsáhlé bádání v této problematice.

Tento příspěvek vznikl za podpory projektu GA ČR 205/09/1159 – „Inteligentní systém pro interaktivní podporu tvorby tematických map“.

Reference

1. Zákon 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů. [cit. 2009-12-15]. Dostupný zWWW: <http://www.nkp.cz/o_knihovnach/AutZak/Index.htm>.
2. *Porušuji autorská práva při použití map na webu?* [online]. 2007 [cit. 2009-12-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.geobusiness.cz/index.php?id=2412>>.
3. *Používáte, využíváte nebo zneužíváte kartografické dílo?* [online]. 1997 [cit. 2009-12-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.zememeric.cz/9-97/kartpravo.html>>.